

УДК 811.161.2'243'36:378.147.091.3

<http://orcid.org/0000-0002-2999-629X>

<http://orcid.org/0000-0002-6747-0918>

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ВИРАЖЕННЯ СУБ'ЄКТНО-ПРЕДИКАТНИХ ВІДНОШЕНЬ В УКРАЇНСЬКІЙ І РОСІЙСЬКІЙ МОВАХ

*Тростинська О.М., канд. філол. наук,
Тарлева А.В., канд. філол. наук (Харків)*

У статті проаналізовано роль суб'єкта і предиката в організації семантико-синтаксичної структури речення, описано та порівняно способи вираження суб'єктно-предикатних відношень в українській і російській мовах, розглянуто основні відмінності вираження предиката та вживання пасивних конструкцій в українській мові, надано методичні рекомендації щодо вивчення означених відношень на заняттях з української мови в іноземній аудиторії.

Ключові слова: вираження суб'єктно-предикатних відношень, іноземні студенти, порівняльний аналіз, російська мова, українська мова.

Тростинская О.Н., Тарлева А.В. Сравнительный анализ выражения субъектно-предикатных отношений в украинском и русском языках. В статье проанализирована роль субъекта и предиката в организации семантико-синтаксической структуры предложения, описывается и сравнивается выражение субъектно-предикатных отношений в украинском и русском языках, рассматриваются основные отличия выражения предиката и употребления пассивных конструкций в украинском языке, предложены методические рекомендации по изучению данных отношений на занятиях по украинскому языку в иностранной аудитории.

Ключевые слова: выражение субъектно-предикатных отношений, иностранные студенты, русский язык, сравнительный анализ, украинский язык.

Trostynska O.M., Tarlieva A.W. Comparative analysis of the expression of subject-predicate relations in Ukrainian and Russian languages. A special functional and communicative language linguodidactic model that considers syntax as a key system being organized all the other language levels in modern linguistics.

Structural and semantic core of a sentence as a communicative unit formed by the subject-predicate relations: to study the paradigm and regular realizations of these relationships is an important task of language training for foreigners.

It is important to describe enough amount of block diagrams (samples) of simple sentences for communicative purposes when teaching Russian and Ukrainian as foreign languages and identify the main differences between grammatical subject-predicate relations of two languages.

Semantically equivalent structures can be expressed in different language forms. However, using the same structural expression can convey entirely different meanings.

We understand the subject as a person (or thing) which produces the action, experiences the condition or it is the carrier of a certain feature. Grammatically it is expressed by a nominative subject in contrast to the logical one. Ways of expressing the logical subject in Ukrainian and Russian languages are the same. If the subject of the sentence is not active, its actions are unconscious, its state is uncontrollable, it can be expressed in the sentence by forms of indirect cases. In this case, linguists talk about lowering the rank of the subject.

Predicate has also the common forms of expression in Ukrainian and Russian languages. Primarily it is a verb in different grammatical forms. Unlike the Russian language in Ukrainian a short form of the adjective is used only in the singular masculine nominative and accusative case and acts as the definition in the sentence. Adjectives of full penalties structure play the role of predicate in Ukrainian language.

Passive language turns in the instrumental case of the acting person are not peculiar to the modern Ukrainian language.

Passive phrases are less used in Ukrainian language that's why we might predict that Ukrainian mentality is characterized by a great responsibility for the world around and the place of a human being in this world.

The difference in the forms of expressing subjects and predicates in Russian and Ukrainian languages should be taken into account when working-out textbooks in Ukrainian as a foreign language.

Key words: expression of subject-predicate relations, foreign students, Russian language, comparative analysis, Ukrainian language.

Організація мовного матеріалу на структурно-семантичній основі за логіко-граматичний принципом посідає одне з чільних місць у навчанні граматики нерідної мови. У сучасній лінгвістиці сформувалась особлива функціонально-комунікативна модель мови [1], основою якої стала функціонально-комунікативна граMATика (Г.А. Бітєхтіна, М.В. Всєволодова, Л.П. Клобукова), орієнтована на провідну роль синтаксису як системи, що організує всі інші мовні рівні. У цій моделі речення розглядається зі сторони комунікативної організації як висловлювання, що утворене за спеціально визначеною структурною

схемою і має граматичне значення предикативності, яка є його основною конститутивною ознакою. Оскільки структурне і семантичне ядро речення як комунікативної синтаксичної одиниці, що забезпечує мовленнєве спілкування, формується суб'єктно-предикатними відношеннями, вивчення парадигми та регулярних реалізацій цих відношень стає важливим завданням для формування мовної і мовленнєвої компетентностей іноземних студентів.

Способи вираження суб'єктно-предикатних відношень у російській мові розглядалися в роботах Н.М. Белякової, О.С. Зав'ялової, О.А. Крилової, Л.С. Муравйової, С.Е. Озе. Оскільки функціональна граматики розроблялася на матеріалі російської мови, здобутки фахівців із методики викладання російської мови як іноземної, що пройшла довгий шлях розвитку, активно використовуються під час створення підручників української мови для іноземців, при цьому не завжди беруться до уваги відмінності граматичних систем обох мов. Спорідненість української і російської мов створюють у студентів хибне уявлення про однакову семантико-синтаксичну структуру українського і російського речення, що породжує явища трансференції (негативної інтерференції) під час вивчення української мови російськомовними іноземцями, а відсутність доробок із функціональної граматики у методиці викладання української мови як іноземної визначає **актуальність** проведеного дослідження.

Мета статті – проаналізувати роль суб'єкта і предиката в організації семантико-синтаксичної структури речення, описати та порівняти способи вираження суб'єктно-предикатних відношень в українській і російській мовах, надати методичні рекомендації щодо вивчення означених відношень на заняттях з української мови в іноземній аудиторії.

Аналіз актуальних досліджень. Сім'я індоєвропейських мов (до якої входять українська і російська мови) історично належить до мов номінативного устрою, що характеризуються наявністю граматичного суб'єкта – підмета, або агенса, який вступає у відносини координації з предикатом (присудком) і разом із ним утворює предикативну основу речення. Існують різні точки зору на поняття граматичної основи речення, проте всі дослідники сходяться на думці, що головною характеристикою речення є предикативність – віднесеність висловлювання, вираженого

реченням, до дійсності за допомогою комплексу модально-часових значень (В.А. Белошапкова, В.В. Виноградов, Г.О. Золотова, Н.Ю. Шведова). Формальний (конструктивний) устрій речення організується за допомогою двох обов'язкових конститутивних компонентів, що співвідносяться між собою за граматичними категоріями, кожний із яких має потенційну можливість бути поширеним. Саме входження до предикативної основи речення, тобто в той мінімум, який достатній для того, щоб речення стало граматично оформленою предикативною одиницею, є тією формальною ознакою, за якою виділяються головні компоненти речення – суб'єкт і предикат.

Термін «суб'єкт» виник в античній логіці й означає предмет судження, якому приписується, присуджується (так в українській мові з'явилося слово *присудок*) ознака, виражена предикатом. Терміни «підмет» і «присудок» – переклад латинських слів *subjectum* та *praedicatum*, а «суб'єкт» і «предикат» – кальки тих самих латинських варіантів, отже з точки зору логіки, ці терміни характеризують один і той же предмет.

Однак в українській та російській мовах підмет і суб'єкт, як і присудок і предикат суттєво різняться й відображають асиметрію мовних відношень на рівні синтаксису та семантики. Так, на рівні синтаксису за кожним членом речення закріплюються певні функції учасників ситуації, а підмет виражає активного діяча або носія певного стану. Семантичний (логічний) суб'єкт може бути виражений у реальному плані висловлювання різними членами речення: підметом (у такому разі синтаксичний, або граматичний, і логічний суб'єкти співпадають, наприклад, *Студенти читають*), прямим додатком (*Його лихоманить*), непрямим додатком (*Нам весело*) тощо. Семантично еквівалентні структури можуть бути виражені різними граматичними формами (*Холодно. Мені холодно. Я змерз. Мене морозить* тощо). Водночас за допомогою структурно однакових висловлювань можна передати зовсім різні значення (*Студенти працюють. Весна іде. Дощ починається*).

Поняття підмета (синтаксичного (граматичного) суб'єкта) пов'язане в українській і російській мовах із називним відмінком, оскільки саме називний відмінок виражає його незалежність і визначає форму присудка, який із ним має узгоджуватись. «Називний відмінок (і тільки він) бере участь в оформленні предикативного центру

речення – присудка: він диктує йому форми числа і роду (особи), які у присудка двоскладного речення варіативні, знаходяться в підпорядкуванні у підмета й відображають відповідні йому властивості» (переклад наш – А. Т., О. Т.) [8: 629].

Виклад основного матеріалу. У лінгводидактичній моделі мови під суб'єктом розуміють особу (або предмет), що здійснює дію, відчуває стан або є носієм певної ознаки, граматично виражену називним відмінком (*Студент пише. Я навчаюся в університеті. Завдання складні*) на відміну від логічного суб'єкта, який може бути виражений родовим (*Сьогодні у нас не буде першої пари*), давальним (*Мені холодно*) або орудним (*Довідки видаються секретарем*) відмінками. Способи вираження суб'єкта в українській і російській мовах співпадають: це іменники, займенники, числівники, субстантивовані прикметники і дієприкметники у формі називного відмінка (*Книги лежать на столі. Ми відпочиваємо. Хворий швидко одужав. Двоє не виконали завдання. Прибулі вийшли з вагонів*) та дієслово у формі інфінітиву (*Палити заборонено*). Слід зауважити, що поширеність субстантивованих дієприкметників у ролі суб'єкта в українських реченнях значно менша, ніж у російських, оскільки дієприкметники (окрім пасивних дієприкметників минулого часу) рідковживані в сучасній українській мові. Також суб'єкт може виражатися поєднанням іменника в називному відмінку з іменником в орудному відмінку з прийменником з (*із, зі*) (*Студент зі студенткою пишуть курсову роботу*); поєднанням кількісних, неозначено-кількісних числівників та іменників із кількісним значенням (*частина, більшість, безліч* тощо) з іменниками в родовому відмінку множини (*У місті сім театрів. В університетах України навчається багато іноземців. Більшість учнів склала іспит достроково*), окрім числівників *два, три, чотири*, які в українській мові сполучаються з іменниками у формі називного відмінка множини, наприклад: *В групі учатся 32 студента. – У групі навчаються 32 студенти.*

Предикат в українській і російських мовах також має спільні форми вираження, це передусім дієслово у різних граматичних формах (*Викладач пояснює нову тему. Ми слухаємо. Вчора був дощ. Вона приїде завтра. Я готуватимуся до сесії у бібліотеці. Жити – боротись. Зателефонуйте мені. Друга за гроші не купиш. За вікном вечоріло*) та поєднання відмінюваної форми дієслова з інфінітивом

(Мій брат *хоче вступити* до університету). Також поширені в українській мові речення з предикатом, вираженим іменними частинами мови: іменником (Мій брат – *студент*), займенником (Усе це *не те*), прикметником (Фільм *цікавий*), числівником (Два по два – *чотири*) у формі називного відмінка. Значення минулого і майбутнього часу в таких реченнях передається за допомогою дієслова-зв'язки *бути*, з якою іменники та прикметники можуть уживатися як у називному, так і в орудному відмінках (Мій брат *був (буде) студент (студентом)*). Фільм *був (буде) цікавий (цікавим)*), проте для іменників більш уживаною є форма орудного відмінка, а для прикметників – називного.

Окремо слід зупинитися на прикметниковій формі вираження предиката в українській мові. На відміну від російської, у якій роль предиката може виконувати повна і коротка форми прикметника (Мир *прекрасный*. – Мир *прекрасен*), в українській мові коротка форма прикметника вживається лише у формі однини чоловічого роду називного та знахідного відмінків і в реченні виступає у формі означення (Пливе човен, води *повен*), за винятком невеликої групи коротких прикметників, найуживаніші з яких *винен, повинен, певен і згоден* (Ти *повинен* закінчити роботу до понеділка. Я з вами *не згоден*). Також не виконують функцію предиката в українській мові нестягнені повні прикметники, характерною ознакою яких є наявність лише форм називного та знахідного відмінків однини жіночого і середнього роду та множини (*темная нічка, зеленєє жито, карії очі* тощо). Такі прикметники також виступають у реченні в ролі означення, переважно як стилістичний варіант в усній народній творчості або поезії. Отже, в українській мові роль предиката виконують повні прикметники стягненої структури (Світ *прекрасний*. Дорога *довга*. Життя *незбагненне*). Як і в російській мові (хоча в російській мові це характерно лише для прикметників короткої форми), деякі прикметники-предикати української мови можуть сполучатися з дієсловами (Я *радий* тебе *бачити*. Ми *готові працювати*).

Крім дієслова-зв'язки *бути* в українській мові вживаються неповнозначні зв'язки *являти собою* і *становити*, більш характерні для наукового стилю мовлення, напівповнозначні зв'язки, що означають виявлення, зміну, збереження ознаки (*виявлятися, зватися, складати, вважатися, знаменувати, утворювати,*

здаватися, доводитися, ставати, робитися, перетворюватися, опинятися, залишатися тощо) та повнозначні дієслова-зв'язки, до яких належать дієслова, що означають рух (*іти, піти, повернутися*), перебування в певному положенні (*стояти, лежати, сидіти*), діяльність (*працювати, служити, робити*), а також дієслова *народитися, жити, вмерти*. Такі дієслова здатні приєднувати до себе іменник або прикметник і водночас повністю зберігають у реченні своє лексичне значення (Брат *працює інженером*. Він *повернувся додому хворий*) [9].

Із суб'єктом, вираженим поєднанням кількісних, неозначено-кількісних числівників та кількісних іменників з іменником у формі родового відмінка множини, в українській мові предикат може мати як форму однини, так і форму множини. Проте, якщо суб'єкт означає істот, перевага надається формі множини (*П'ять студентів склали іспит на «відмінно»*), а якщо означає предмет – однини (*П'ять зошитів лежало на столі*). Предикат частіше має форму однини і якщо до структури суб'єкта входить неозначено-кількісний числівник (*На збори прийшло багато людей*).

Н.Ю. Шведова запропонувала розділити структурні схеми простого речення на дві групи: однокомпонентні та двокомпонентні, які, у свою чергу, розподіляються на підметово-присудкові і не підметово-присудкові. В основі такого розподілу лежить характер «синтаксичного зв'язку компонентів, що означають семантичний суб'єкт і його предикативну ознаку» (переклад наш – А.Т., О.Т.) [7: 94]. У підметово-присудкових реченнях семантичний суб'єкт виражений словами, основною функцією яких є найменування, – іменником або інфінітивом, а предикат – відмінюваною формою дієслова (структурна схема речення N1+Vfin найпоширеніша у сучасних слов'янських мовах), іменними частинами мови, інфінітивом або прислівником. У не підметово-присудкових реченнях суб'єкт виражений такою формою слова, яка не є найменуванням, а отже суб'єктивне значення в цьому разі ускладнюється значенням самої граматичної форми. Прикладами таких утворень науковець наводить речення *Времени не хватаєт. Времени нет* [7: 94]. Саме такі не підметово-присудкові структури речень найбільш складні для навчання іноземців. Якщо суб'єкт неактивний, його дії мимовільні, стан не піддається контролю, у реченні він найчастіше виражений формами непрямих відмінків.

У такому випадку лінгвісти говорять про пониження рангу суб'єкта, ступінь такого пониження може бути різним. Наприклад, у російській мові ранг суб'єкта понижується за допомогою пасивних конструкцій, коли тому, хто говорить, важливо висунути об'єкт у ранг підмета або приписати йому деякі характеристики підмета, наприклад, *Дом строится рабочими* [4: 241].

На думку науковців (див., наприклад, розвідку Олени Курило «Уваги до сучасної української літературної мови» [5]), пасивні звороти з орудним відмінком дієвої особи не властиві сучасній українській мові на відміну від мови російської. Це стосується речень із предикатом, що виражений формами пасивного дієприкметника, предикативними дієприкметниками на *-но, -то* та формами 3-ої особи однини і множини пасивного дієслова на *-ся*. Тобто висловлювання на зразок *Книжки видаються бібліотекарем. Нами зроблено велику справу. Новий космічний об'єкт відкритий астрономами* є неправильними і мають бути замінені на активні речення: *Бібліотекар видає книжки. Ми зробили велику справу. Астрономи відкрили новий космічний об'єкт*. Поширеність подібних пасивних конструкцій в українській мові пояснюється впливом російської мови. Щодо фраз із дієприкметниковими предикативними формами на *-но, -то*, вони є граматично безсуб'єктними і взагалі не мають дієвої особи (*Справу зроблено. Зачинено. Всі квитки продано*). Деякі науковці відносять такі речення до активних односкладних конструкцій, оскільки вони не мають суб'єкта й описують подію з об'єктом, тобто наголошують на процесі, спрямованому на об'єкт [6]. У реченнях із предикатом, вираженим пасивним дієсловом або дієприкметником, орудний відмінок допускається для позначення інструмента дії: *Температура вимірюється термометром. Дослідами доведена правильність гіпотези*. Проте і такі пасивні конструкції багато дослідників (К. Городенська, О. Курило, Н. Непийвода, О. Сербенська та інші) вважають штучними і неприродними для української мови та такими, що потребують заміни на активні конструкції.

Цікавою є точка зору Г. В. Єлізарової на граматичну систему мови як спосіб віддзеркалення ментальності народу: «Кореляції між культурними цінностями і граматичним устроєм мови менш очевидні, ніж кореляції між культурою та лексикою, проте більш значущі» (переклад наш – А. Т., О. Т.) [3: 69]. З огляду на використання у мові

активних і пасивних зворотів та безсуб'єктних односкладних речень розрізняють мови агентивної і пацієнтивної орієнтації. У мовах першого типу переважають синтаксичні конструкції з активним суб'єктом. Це наголошує на тому, що людина несе відповідальність за те, що відбувається в навколишньому середовищі, здатна діяти і змінювати світ. У мовах другого типу широко використовуються пасивні звороти та конструкції, у яких логічний суб'єкт виражений формою давального відмінка, що свідчить про те, що події в світі не завжди залежать від суб'єкта і його волі, активність суб'єкта нейтралізується обставинами. Дослідники відносять російську мову до мов пацієнтивної орієнтації: носії російської мови у своєму мовленні часто надають перевагу давальним і пасивним конструкціям (*Мне думается...*; *Авторами делается вывод ...* тощо), а також активно вживають безособові речення (*Холодно. Светает*) [2: 33–88]. Проведене порівняння може свідчити, що оскільки пасивні звороти менш уживані в українській мові, українській ментальності більш притаманна відповідальність за навколишній світ і місце людини у цьому світі. Проте це твердження потребує подальшого дослідження.

Висновки. Розглянуті нами способи вираження суб'єктно-предикатних відношень безумовно не вичерпують усіх можливостей української і російської мов. Ми зупинилися на найбільш уживаних формах, знання яких необхідне для формування мовної і мовленнєвої компетентностей іноземних студентів.

Проаналізовані відмінності у вираженні суб'єктно-предикатних відношень в українській і російській мовах необхідно враховувати під час розробки навчальних посібників і підручників з української мови як іноземної. Наприклад, немає необхідності навчати студентів способів творення короткої форми прикметників, оскільки кількість таких прикметників в українській мові обмежена, доцільно, на нашу думку, включати до підручників найуживаніші короткі прикметники списком. Тему «Творення пасивних дієприкметників минулого часу», яка у практичних граматиках російської мови традиційно вивчається під час вивчення активних і пасивних мовних зворотів, потрібно включати до теми «Вираження атрибутивних відношень».

Перспективами подальших наукових досліджень може стати аналіз способів вираження інших семантико-синтаксичних відношень (об'єктних, означальних, обставинних) у простих і складних реченнях

української мови. Цікавим також є дослідження зв'язку між особливостями граматичної системи і культурними цінностями носіїв мови. Необхідно розробити методичні рекомендації щодо вивчення іноземцями предикативних зворотів української мови на *-но*, *-то*.

ЛІТЕРАТУРА

1. Амиантова Э.И. Функционально-коммуникативная лингводидактическая модель языка как одна из составляющих современной лингвистической парадигмы (становление специальности «Русский язык как иностранный») / [Э.И. Амиантова, Г.А. Битехтина, М.В. Всеволодова и др.] // Вестник Московского университета. Серия 9. Филология. – 2001. – № 6. – С. 215–233.
2. Вежбицкая А. Язык. Познание. Культура / А. Вежбицкая. – М. : Русские словари, 1996. – 416 с.
3. Елизарова Г.В. Культура и обучение иностранным языкам / Г.В. Елизарова. – С.-П. : КАРО, 2005. – 352 с.
4. Зельдович Г.М. Прагматика грамматики / Г.М. Зельдович. – М. : Языки славянских культур, 2012. – 648 с.
5. Курило О. Уваги до сучасної української літературної мови / О. Курило. – К. : Основи, 2008. – 303 с.
6. Найпоширеніші синтаксичні помилки у наукових текстах та шляхи їх уникнення. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pidruchniki.com\1163101840673\dokumentoznavstvo>.
7. Русская грамматика / [гл. ред. Н.Ю. Шведова]. – В 2-х т. – Т. II. Синтаксис. – М. : Наука, 1982. – 711 с.
8. Современный русский язык : учебник для филол. спец. ун-тов / [под ред. В.А. Белошапковой / 2-е изд., испр. и доп.]. – М. : Высш. шк., 1989. – 800 с.
9. Сучасна українська мова / [О.Д. Пономарів, В.В. Різун, Л.Ю. Шевченко та ін. ; за ред. О.Д. Пономарева]. – К. : Либідь, 1997. – 400 с.
10. Циммерлинг А.В. Параметр нулевого подлежащего и членение текста / А.В. Циммерлинг // Язык. Константы. Переменные (памяти Александра Евгеньевича Кибрика). Ред. кол. : М.А. Даниэль, Е.А. Лютикова, В.А. Плунгян (гл. ред.), С.Г. Татевосов, О.В. Федорова. – Санкт-Петербург : Алетейя, 2014. – С. 217–232.

REFERENCES

Amiantova, E.I. Bitekhtina, G.A., Vsevolodova, M.V. and Klobukova, L.P. (2001). Funktsionalno-kommunikativnaya lingvodidacticheskaya model yazyka kak odna iz sostavlyayushchikh sovremennoi lingvisticheskoi paradigmy

- (stanovleniie spetsialnosti “Russkii yazyk kak inostrannii”) [Functional-communicative linguodidactic model of language as one of the components of the modern linguistic paradigm (the formation of the specialty “Russian as a foreign language”)]. *Vestnik Moskovskogo universiteta. Seriya 9. Filologiya – Bulletin of Moscow University. Series 9. Philology*, 6, pp. 215–233 [in Russian].
- Beloshapkova, V.A. (Ed.) (1989). *Sovremennyi russkiy yazyk: uchebnyk dlya filolog. spets. universitetov [Modern Russian language: a textbook for philol. specialist. univ.]* (2nd ed., rev.). Moscow: Vysshaya shkola [in Russian].
- Kurylo, O. (2008). *Uvagy do suchasnoi ukrainskoi literaturnoi movy [Attention to the modern Ukrainian language]*. Kyiv: Osnovy [in Ukrainian].
- Naiposhyrenishi syntaksychni pomylki u naukovykh tekstakh ta shlyakhy yikh unyknennya [The most common syntax errors in scientific texts and ways to avoid them] [pdf]. (n.d.) *www.pidruchniki.com*, [online]. Available at: <http://www.pidruchniki.com\1163101840673\ dokumentoznavstvo> [in Ukrainian].
- Ponomariv, O.D. (Ed.), Rizun, V.V., Shevchenko, L.U. et al. (1997). *Suchasna ukrainska mova [Modern Ukrainian language]*. Kyiv: Lybid [in Ukrainian].
- Shvedova, N.U. (Ed.) (1982). *Russkaya grammatika [Russian grammar]* Vols. 1-2, Vol. II, Moscow: Nauka [in Russian].
- Tsimmerling, A.V. (2014). Parametr nulevogo podlezhashchego i chleneniie teksta [Parameter zero subject and text division]. V.A. Plugnyan (Ed.), *Yazyk. Konstanty. Peremennyye (pamyati Aleksandra Yevgeniievicha Kibrika) – [Language. Constants. Variables (the memory of Alexander Evgenievich Kibrik)]*. Saint-Petersburg: Izdatelstvo Aleteya, pp. 217–232 [in Russian].
- Vezhbitskaya, A. (1996). *Yazuk. Poznaniie. Kultura. [Language. Cognition. Culture]*. Moscow: Russkii slovari [in Russian].
- Yelizarova, G.V. (2005). *Kultura i obucheniiie inostrannym yazykam [Culture and teaching foreign languages]*. Saint-Petersburg: KARO [in Russian].
- Zeldovich, G.M. (2012). *Pragmatika grammatiki [Pragmatics of grammar]*. Moscow: Yazyki slavyanskikh kultur [in Russian].